

Rörelseförvärv enligt IFRS 3

– sextonde året – försämrad identifiering av immateriella tillgångar, lägsta nivå av goodwillnedskrivningar och IASB fortfarande ute på banan

Koncernredovisningarna i de noterade företagens helårsrapporter för 2020 upprättades för sextonde året enligt International Reporting Standards (IFRS). Björn Gauffin och Sven-Arne Nilsson har åter studerat särskilt hur de förvärvande företagen identifierar immateriella tillgångar. Dessutom för sjunde gången även goodwill i den efterföljande redovisningen, särskilt nedskrivningar. Vidare beskriver de återföringen på delar i IASB:s diskussionsrapport och några nya debattinlägg eller andra undersökningar.

Text: **Björn Gauffin & Sven-Arne Nilsson**

ett viktigt inslag i IFRS 3 Rörelseförvärv, som gavs ut inför 2005, är utvecklade regler att alla identifierbara immateriella tillgångar ska redovisas skilda från goodwill (IFRS 3 2008 punkt B 31). Meningen är att ett reducerat belopp för

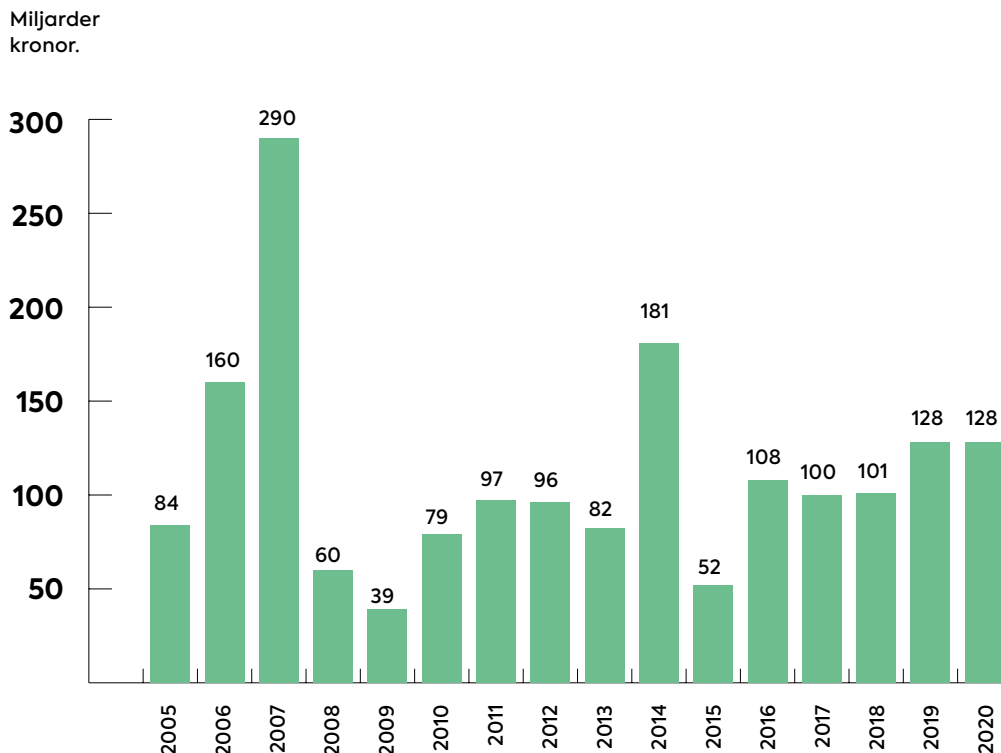
goodwill gör sättet att redovisa goodwill mindre viktigt. Vidare är ett inslag att företags resultat förfinas genom att immateriella tillgångar med olika nyttjandeperioder skrivs av över dessa var för sig, eller värdenedgångsprövas och belastar resultatet enligt denna prövning. Slutligen ändrades IAS 36 Nedskrivningar inför 2005 så att goodwill, och identifierbara immateriella tillgångar med obestämd nyttjandeperiod, inte skrivs av utan endast prövas för värdenedgång minst årligen.

Vår studie av 2020

De femton föregående undersökningarna har vi alltså nu följt upp, genom att undersöka samtliga 326 företag noterade på Stockholmsbörsen¹. Av dem genomförde 105 företag minst ett rörelseförvärv under 2020, enligt vad som kan utläsas av koncernredovisningarna, och vi har analyserat 96² av de företagen. Från och med elfte undersökningen har vi även med nedskrivningar av goodwill, denna gång av varje av de 233 företagen med goodwill i balansräkningen.

Det totala förvärvsbeloppet blev 2020 cirka 128 miljarder, en ökning från 2019 med cirka 1 miljard och alltså i stort sett oförändrat. För de tidigare åren se figur 1. Vi ser i år ett något minskande antal stora förvärvsbelopp: antalet förvärvande företag med förvärv totalt under året över 500 MSEK uppgick 2020 till 32, 2019 till 35, 2018 till 33, efter såväl 2017 som 2016 40 företag.

Figur 1: Förvärvsbelopp börsbolagen

Fördelning på finansiella och materiella tillgångar, immateriella tillgångar och goodwill

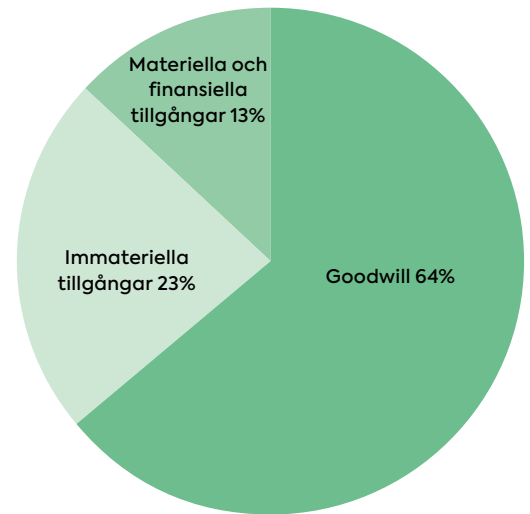
Fortsatt relaterar vi tillgångskategorierna enligt förvärvsanalyserna, inklusive goodwill, till summan av dessa tillgångar. På så sätt undviks att statistiken påverkas av skuldsättningsgraden i förvärven och därmed den relativa köpeskillingen. Hela tiden är vi främst intresserade av identifieringen av immateriella tillgångar, och därmed goodwill som den resterande delen.

Studien av 2020 visar bland annat att av förvärvsanalysernas totala förvärvade tillgångar utgjorde i genomsnitt³ (figur 2):

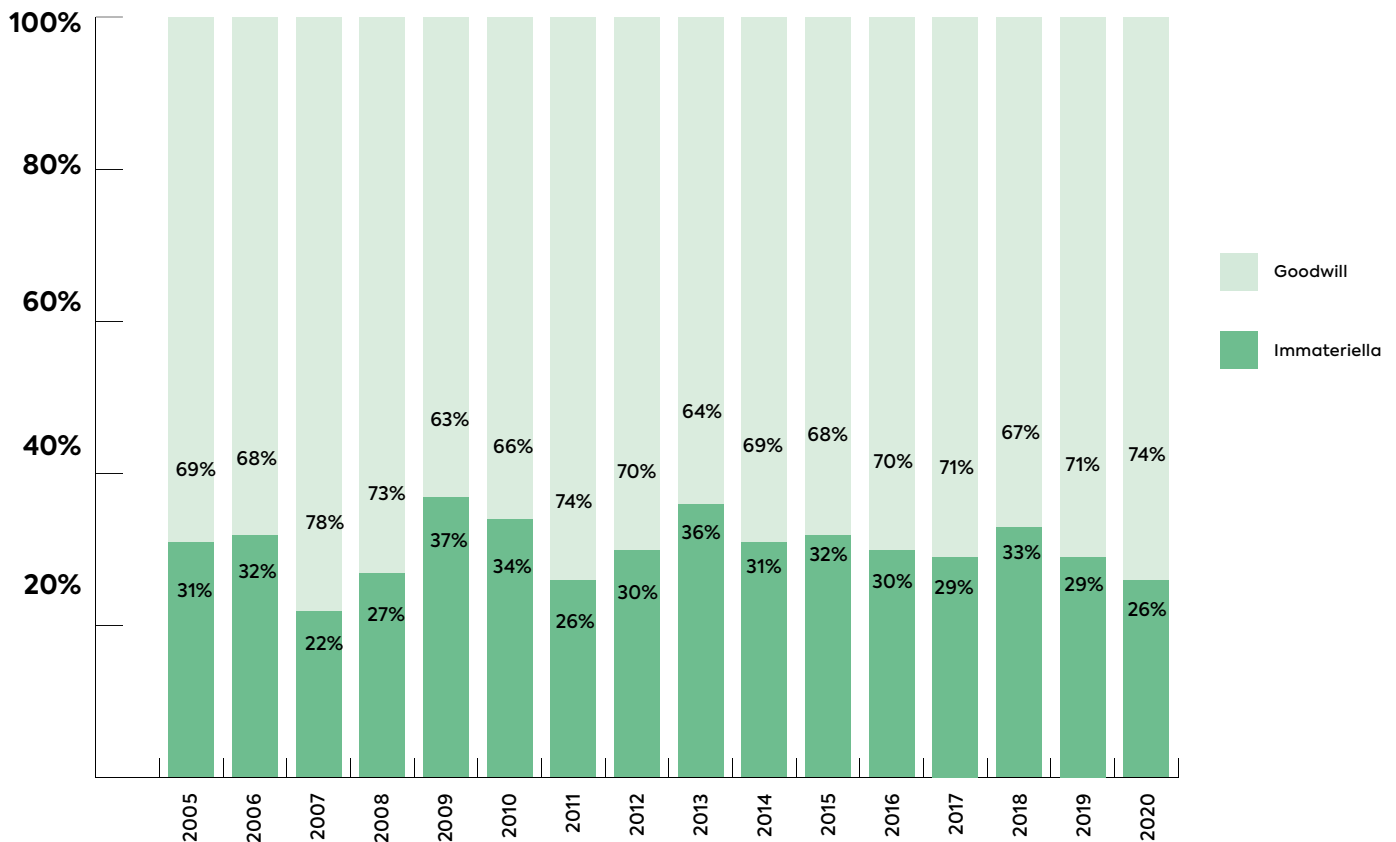
- Finansiella och materiella tillgångar 13 %.
- Immateriella tillgångar (med avdrag för uppskjuten skatt), såsom varumärken, kundrelationer, patent, pågående forskning och utveckling, 23 %.
- Goodwill (resterande del) 64 %.

Utifrån vårt fokus på identifieringen av immateriella tillgångar visar vi att fördelningen på sådana

Figur 2: Fördelning av köpeskillning 2020

Figur 3: Utveckling 2005-2020 för alla förvärvade företag respektive år

tillgångar och goodwill ser ut enligt följande under alla sexton åren (figur 3). Året 2020 blev alltså en delad andraplats så att säga. Merifrån, med 2011, med endast 26 % identifierade immateriella (av identifierade immateriella och immateriellt i form av goodwill). Därmed ett negativt trendbrott efter de sex föregående åren, med en relativt genomsnittlig nivå av identifierade immateriella tillgångar. Konsekvensen att andelen goodwill de sex åren också var relativt genomsnittlig men 2020 ökade. Till de verkligt avvikande åren 2007, 2009 och 2013 läggs nu 2020. Den låga andelen immateriella 2007 kan förklaras av uppdrivna priser på förvärv före finanskrisen, utan att värdena på immateriella drevs upp motsvarande, och den höga andelen 2009 i så fall av nedtryckta priser under finanskrisen. 2020 var ju ett synnerligen volatilt år till följd av pandemin, utan att det går att se något spår av det här.

Relationen mellan immateriella tillgångar och goodwill hos olika förvärvare

Ett annat sätt som vi analyserar förvärven på är

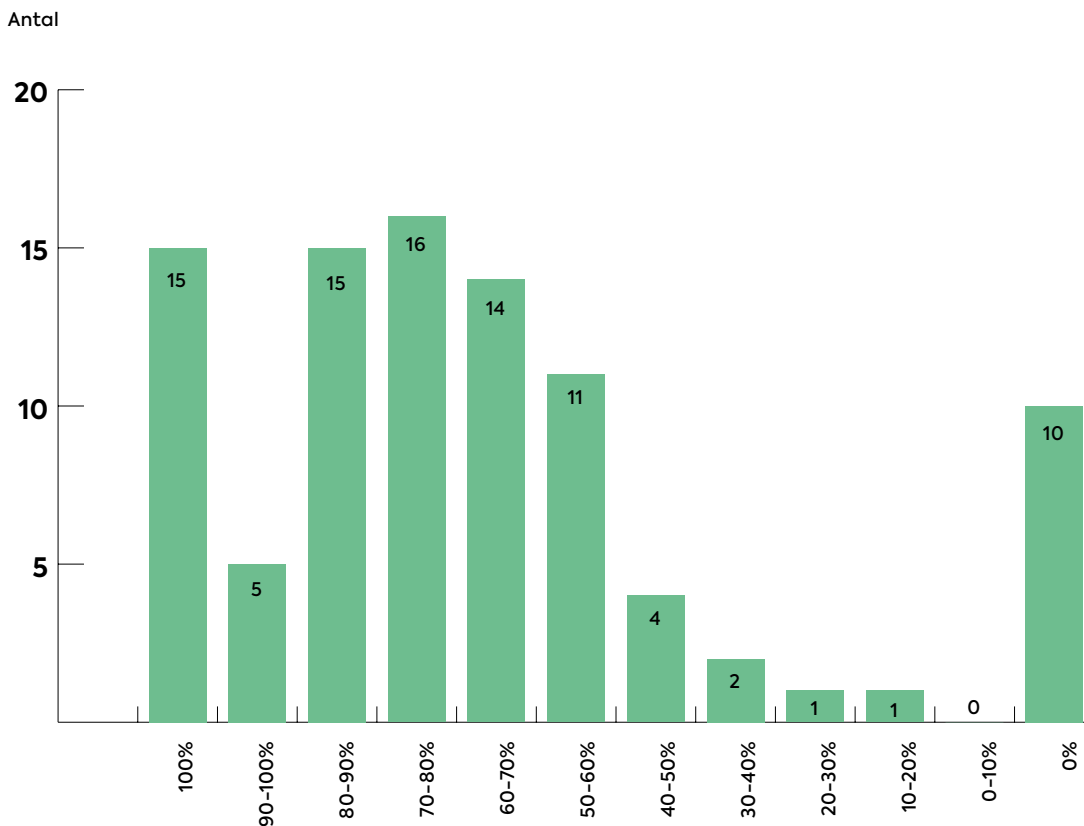
relationen mellan å ena sidan goodwillvärdet och å den andra totalt värde på identifierade immateriella tillgångar och goodwill. Av förvärvarna 2020 har vi grupperat 94 av de 96 i respektive tioprocentintervall (figur 4). Två företag, med inga identifierade immateriella tillgångar, är ej med. (De företagen identifierade alltså enbart materiella tillgångar, men inga immateriella tillgångar, och fick inte heller någon goodwill.)

Alltså redovisade 15 förvärvare 2020 (eller 16 %) goodwill men ej alla några identifierade immateriella tillgångar. Hela 10 förvärvare hade netton av förvärvade tillgångar (materiella, finansiella och immateriella) och övertagna skulder som precis motsvarade köpeskillingen och därmed inte fick någon goodwill.

Gruppen 100 %, goodwill men inga identifierade immateriella tillgångar, är lite högre detta år, men är fortfarande lägre än nivåerna 2008 – 2012, utom den låga andelen 2010 (figur 5). Ett trendbrott skedde 2013 och trenden sedan dess är fortsatt en påtaglig förbättring.

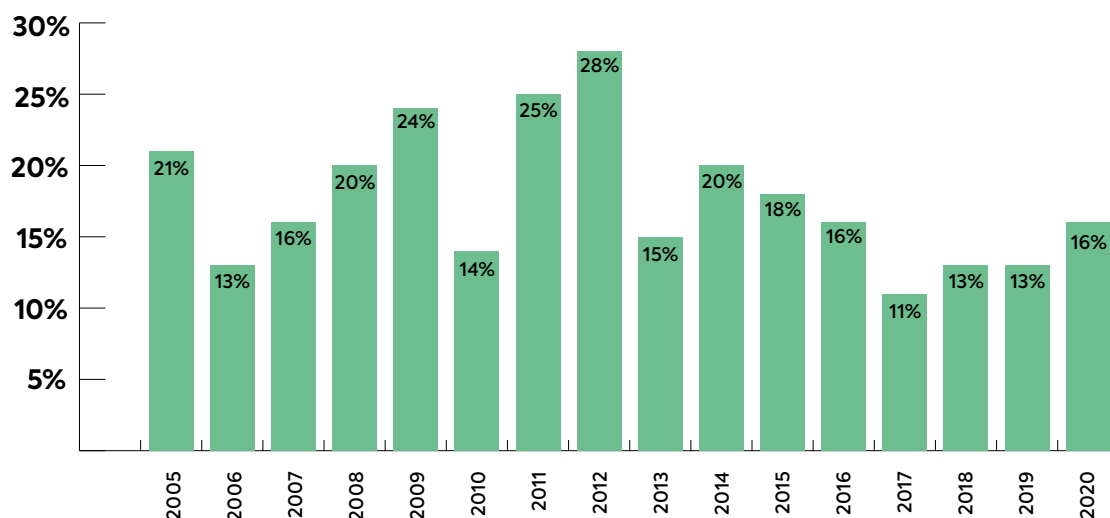
Gruppen 100 % kan, som tidigare år, förklaras med att en del av företagen gör begränsade insatser för identifiering av immateriella tillgångar vid mindre

Figur 4: Goodwill/Identifierade immateriella tillgångar och goodwill

”Ett trendbrott skedde 2013, för goodwill men inga identifierade immateriella tillgångar, och trenden sedan dess är fortsatt en påtaglig förbättring.”

Figur 5: Andel 100%, goodwill men inga identifierade tillgångar

förvärv. I IFRS 3 finns inget undantag från att göra egentliga förvärvsanalyser även av mindre förvärv, och det är ett problem att föreställningsramens egenskaper avseende väsentlighet inte verkar ha någon enhetlig tillämpning för förvärvsanalyser. Möjligen kan man av IFRS 3 (2008 punkt B 65) om upplysningar dra slutsatsen att om det under rapportperioden

är ett enda oväsentligt förvärv, eller flera förvärv som även tillsammans är oväsentliga, behövs ingen egentlig förvärvsanalys⁴. Dock har vi, som sagt inledningsvis, ur hela undersökningen exkluderat nio företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga, varför det inte lämnar mer information.

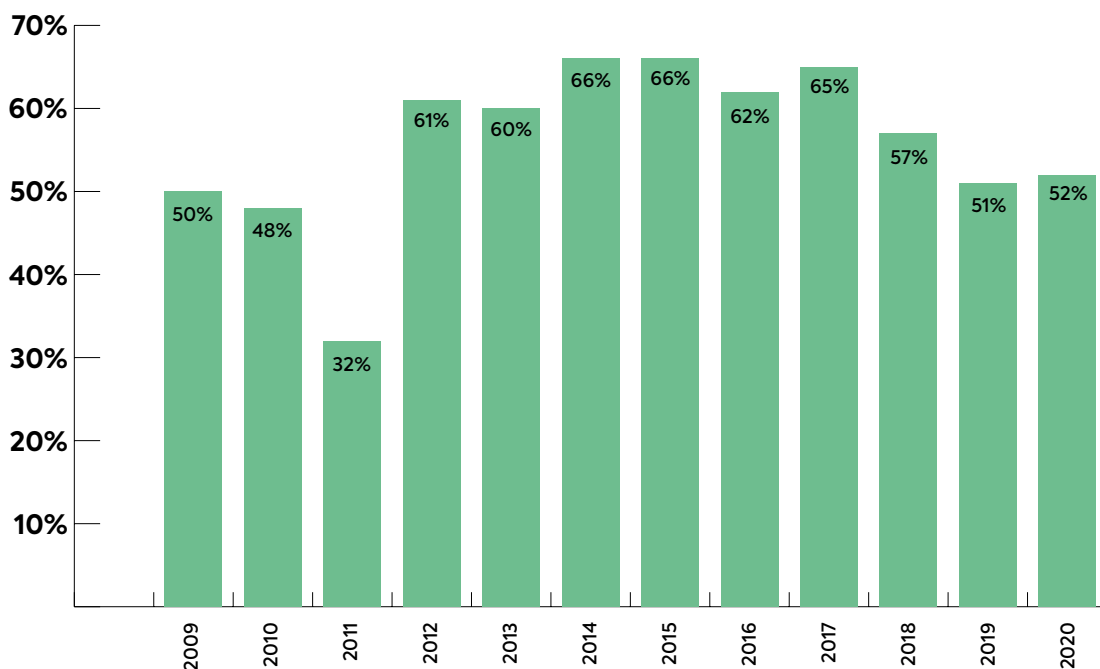
Beskrivning av förvärvade immateriella tillgångar

Vi ser att trendbrottet 2018, vad gäller att specificera vilka immateriella tillgångar som identifierats, fortsatte 2020 (figur 6). Andelen som inte beskriver är nere på rekordåret 2009 och 2010, då endast ungefär hälften inte specificerade. Under 2020 var det 40 av 77 företag med immateriella tillgångar (det vill säga 52%) som ej närmare specificerade vad förvärvade immateriella tillgångar bestod av och hur det verkliga värdet för immateriella tillgångar fördelade sig mellan de olika beståndsdelarna. Dessa 40 angav alltså i noten enbart att immateriella tillgångar identifierats och dessas totala verkliga värde.

De saknade specifikationerna förefaller vara en snäv tolkning av att upplysning ska lämnas om: "De belopp som redovisats per förvärvstidpunkten för varje större slag av förvärvade tillgångar och övertagna skulder" (IFRS 3 2008 B 64 i), särskilt som upplysningarna ska hjälpa användare "att bedöma

karaktären på och den finansiella effekten av ett rörelseförvärv [...]" (IFRS 3 2008 p. 59)⁵. Ett exempel på en långtgående tolkning av varje större slag är Elektas förvärv av PalabraApps, LLC: "Enligt förvärvsanalysen uppgick goodwill och immateriella tillgångar till cirka 237 Mkr baserat på maximalt utfall på den rörliga köpeskillingen." (Inget alls om andra tillgångar eller skulder, eller om "de faktorer som utgör redovisad goodwill [...] immateriella tillgångar som inte uppfyller villkoren för separat redovisning eller andra faktorer" (IFRS 3 B 64 e)⁶). Ett annat exempel är AAK, som förvärvade 75 % av det ryska bolaget NPO Margaron LLC. Inga immateriella tillgångar identifierades, nettot av identifierbara tillgångar och skulder var 12, med konsekvensen att goodwill blev 242. Ingen alls upplysning lämnades om kvalitativa faktorer, men i "framvagnen" står att det är "ett ryskt företag som har agerat kontraktstillverkare åt AAK i mer än ett decennium. Ryssland och OSS-länderna är en av världens största choklad- och konfektyrmarknader

Figur 6: Saknar specifikation immateriella

med stor potential även för Special Nutrition samt våra bageri- och mejerisegment.”

Värdenedgångar på och nedskrivningar av goodwill

Vi har alltså precis som de sex föregående åren också undersökt alla 233 företag med goodwill i balansräkningen: vilket beloppet av goodwill var och gjorda nedskrivningar 2014-2020⁷. Se figuren (figur 7) för totalbeloppen av goodwill före nedskrivningar och nedskrivningsbeloppen varje år (reduceringar till följd av avyttringar ingår i princip inte i dessa nedskrivningsbelopp). Antalet företag som gjorde nedskrivningar respektive år och nedskrivningsbeloppen i förhållande till totalbeloppen var:

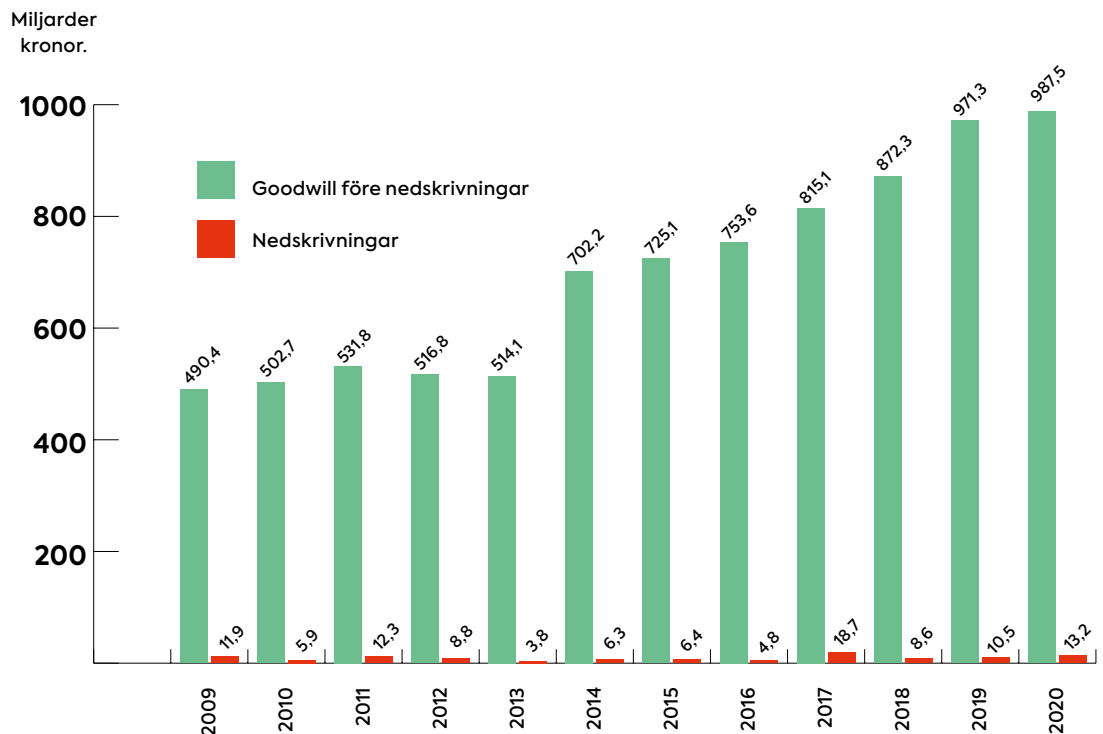
- 2014 32 företag och 0,9 %
- 2015 23 företag och likaså 0,9 %
- 2016 endast 17 företag och 0,6 %
- 2017 19 företag men hela 2,3 %. Dock stod Ericsson för 1,6 %-enheter och övriga 18 företag för 0,7 %-enheter
- 2018 21 företag och knappt 1,0 %
- 2019 21 företag och knappt 1,1 %

- 2020 19 företag och drygt 1,3 %. Dock stod Telia för 0,8 %-enheter och övriga 18 företag för låga 0,5 %-enheter.

Figuren nedan illustrerar åter hur små nedskrivningarna är i förhållande till totalt redovisad goodwill, mellan 0,6 och 1,1 % av goodwillposten perioden 2014-2019 (även 2017 exklusive Ericssons nedskrivning). Visserligen uppgick nedskrivningarna 2020 till drygt 1,3 % (13,2 Gkr) men ändå så att om den takten skulle hållas skulle det att ta sjuttiofem år innan all nu redovisad goodwill skulle vara nedskriven, alltså först runt 2094. Av totalen 13,2 Gkr står dessutom Telia för 7,8 Gkr (motvarande 0,8 procentenheter). Bortsett från Telia uppgår nedskrivningarna i övriga 18 företag till knappt 0,6 %, och i den takten blir goodwill i så fall helt nedskrivet om 169 år, dvs 2189. Som framgår ovan fylls dessutom total goodwill på varje år med betydligt mer än vad som skrivs ner, 2020 med rekordhöga 86,4 miljarder.

Beloppet av goodwill i förhållande till företagens eget kapital kan också analyseras (figur 8). Vid en jämförelse med Björn Gauffin och Anders Thörnstens undersökningar av 2008 och 2009 framgår att andelen bolag där goodwillposten utgör mer än koncernens egna kapital

Figur 7: Goodwill och nedskrivningar

”Vid en jämförelse med Björn Gauffin och Anders Thörnstens undersökningar av 2008 och 2009 framgår att andelen bolag där goodwillposten utgör mer än koncernens egna kapital ökat kraftigt sedan 2008.”

ökat kraftigt sedan 2008. Som synes i nedanstående figur har visserligen andelen bolag med ingen goodwill alls ökat igen, men samtidigt har bolagen där goodwill utgör mer än 50 % av det egna kapitalet ökat från 31,3 % av bolagen till 35,2 %. Dock en minskning från 38,0 % 2019 (inte med i figuren).

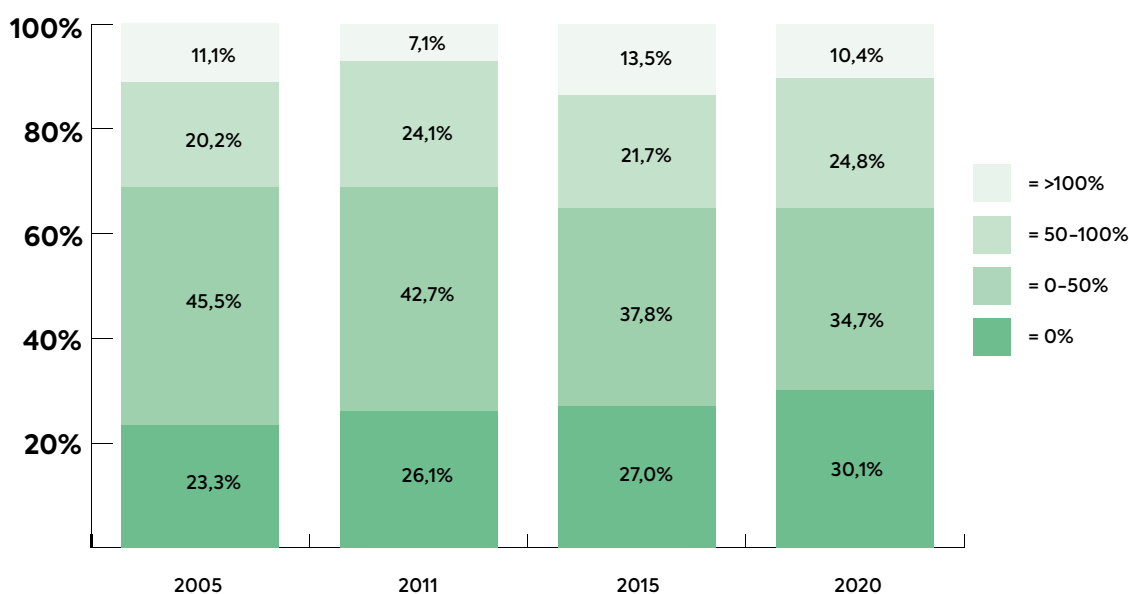
Immateriellt allt större andel i de stora börsföretagen

Som en komplettering till analyserna av förvärvsnoter visar vi att goodwill och övriga immateriella tillgångar blir allt viktigare i börsföretagen. Utvecklingen av tillgångarnas andelar i 26 företag på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap-lista, exkluderat för så

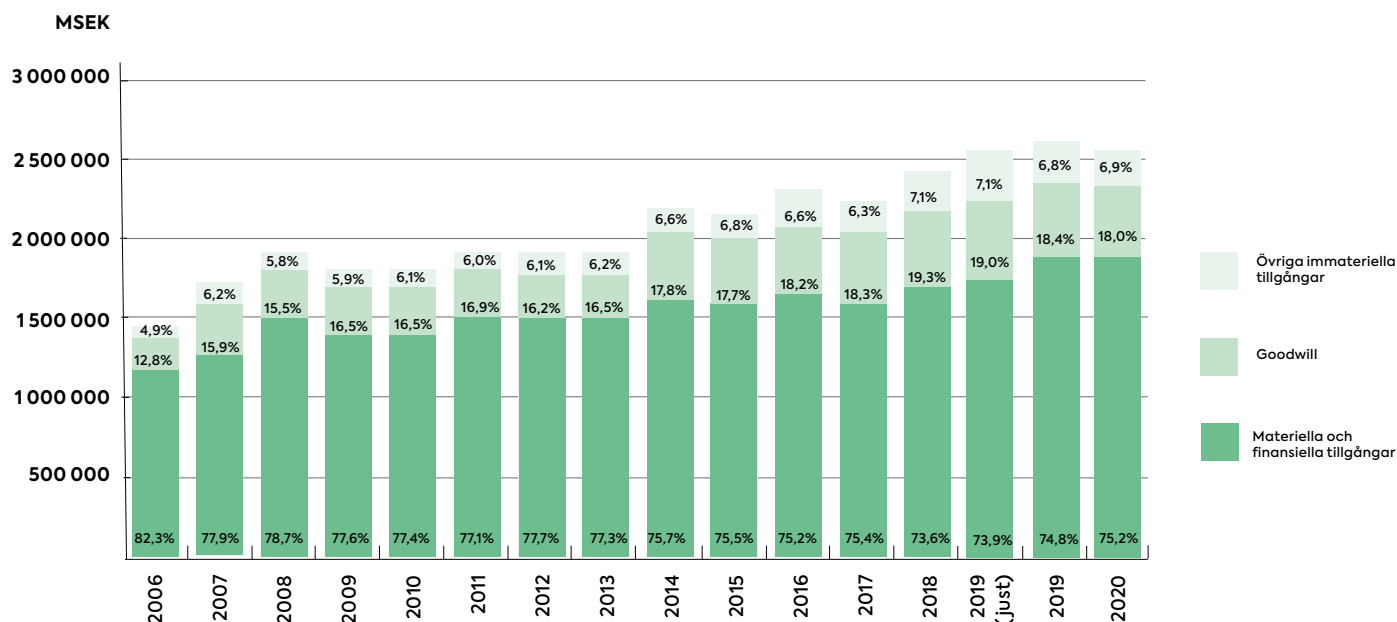
kallade tillgångsbolag (fastighets-, investment- samt gruv- och oljebolag) framgår i *figur 9* (nästa sida). Kolumnen 2019 (just) är beloppen enligt rapporterna med avdrag för ökningen 2019 till följd av införandet av IFRS 16 Leasingavtal, alltså är den kolumnen jämförbar med alla åren 2006-2018.

Utvecklingen av de olika tillgångskategoriernas andelar i de 26 företagen är ju en stor ökning i andelen goodwill och immateriella tillgångar från knappt 18 % 2006 till en plåtå på först 22 à 23 % 2007-2013 och sedan 24 à 25 % (med undantag för lite högre 2018 och 2019). Beaktande justeringen för IFRS 16 så 2020 kvar på nivån 2018 och 2019.

Figur 8: Goodwill som andel av eget kapital, andel bolag

Figur 9: Bolagens totala tillgångar

Sammanfattning av studien av 2020

Efter att ha studerat helårsrapporterna även för 2020 kan vi konstatera:

- Summerat förvärvsbelopp 2020 129 Gkr, en försumbar ökning från 2019 128 Gkr, och åter en ökning från 2018 och 2017 med en fjärdedel, men fortfarande avsevärt lägre än beloppet 2014.
- Märkbart minskad andel identifierade immateriella tillgångar (av immateriella tillgångar och goodwill) till lägre än nivån de föregående sex åren, väsentligt lägre än 2013; och näst lägst tillsammans med 2011.
- Ökad andel av förvärvarna som redovisar goodwill utan att alls identifiera immateriella tillgångar. 2017 hade lägsta andelen hittills och klart bättre än 2009, 2011 och 2012. Alltså 2020 försämring jämfört med de senaste åren.
- Andelen som inte närmare anger vilka immateriella tillgångar som identifierats lite sämre 2020, 52 %, än 2019, 51 %. Fortsatt nästan lika bra som åren 2009-2010.
- Åter närmast försumbara nedskrivningar av goodwill, av totalt redovisad goodwill knappt 0,6 % exklusive Telia; det lägsta hittills.

Debatt och andra undersökningar

Post-implementation Review (PIR) of IFRS 3 genomfördes av IASB 2014, i vilken fyra ämnen identifierades. Denna PIR ledde 2015 till projektet Goodwill and Impairment, med syftet att utreda om bolag kan förse placerare med mer användbar information om de förvärv som görs. Projektets diskussionsrapport gavs ut i mars 2020⁸, kommentartiden gick ut 2020-12-31 och i vår artikel om femtonde året med IFRS 3 redogjorde vi för svaren från Näringslivets Redovisningsgrupp (NRG), Rådet för finansiell rapportering (Rådet) och FAR på andra, tredje och fjärde ämnena:

1. lämnande av information om förvärv
2. prövning av goodwill för värdenedgång
3. om avskrivning av goodwill ska återinföras
4. redovisning av immateriella tillgångar, skilda från goodwill.

En översikt av återföringen på IASB:s diskussionsrapport gavs vid IASB:s möte i mars 2021⁹. Återföringen bestod inte endast av 169 svar (exklusive 24 svar från studerande som del av deras kursarbeten) på diskussionsrapporten utan även från möten, fältarbeten och genomgång av akademisk litteratur. Mot bakgrund av de svenska svaren på diskussionsrapporten redogör vi för den återföring som IASB sammanställt.

Det andra ämnet är alltså prövning av goodwill för värdenedgång och de svenska svaren var:

- NRG instämde i att försök att göra prövningen mer effektiv inte är den rätta vägen framåt och anser att de nuvarande problemen med skydd och för optimistiska antaganden orsakas av andra faktorer än prövningens utformning.¹⁰
- Rådet instämmer helt i att det är ogörligt att göra prövningen betydligt mer effektiv till en rimlig kostnad. Medvetna om problemen med optimism och med skydd finner Rådet det svårt att se att ändringar i IAS 36 skulle kunna lösa detta och instämmer i att såväl optimism som skydd bäst hanteras av revisorer och övervakare.¹¹
- FAR instämmer också i att det är ogörligt att göra prövningen betydligt mer effektiv till en rimlig kostnad, men lägger till att redovisning i rättnad ofta misslyckas eftersom uppskattningarna är alltför optimistiska. FAR instämmer också i de två huvudskälen.¹²

De flesta¹³ av de svarande till IASB instämde i att det inte är möjligt att utforma en annorlunda prövning som är betydligt mer effektiv, till en rimlig kostnad. Särskilt föreslog många såväl ytterligare upplysningskrav för att bekämpa ledningars överoptimism som ytterligare vägledning för att förbättra den nivå på vilken goodwill allokeras till CGU:er, för att reducera den skyddande effekten.

Det tredje ämnet är alltså om avskrivning av goodwill ska återinföras, och de svenska svaren var:

- NRG anser fortsatt att goodwill bör skrivas av, och deras främsta argument är att det verkligen skulle förbättra jämförbarheten mellan företag med skilda tillväxtstrategier. Goodwill representerar förväntad överlönsamhet och som sådan förbrukas den över tid. Trots svårigheter att bestämma en lämplig avskrivningstid skulle rapporter vinna i jämförbarhet där ett rimligt intervall bestämdes. NRG lägger här till att goodwillbeloppet vid förvärvet delvis baseras på företagets preferenser rörande identifiering och redovisning av andra immateriella tillgångar. Bekymren att värdenedgångar inte redovisas i rättnad skulle lösas givet att avskrivningstiden bestämdes på ett rimligt sätt. NRG föreslår att avskrivningstiden sätts någonstans i intervallet 10-20 år, men det behöver bli föremål för ytterligare analys.
- Rådets syn är att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas och normalt ersätts av internt skapad goodwill, mer eller mindre. Avskrivning säkerställer därför att utgiften för förvärvad goodwill kostnadsförs och att den internt skapade goodwill inte får skyddande effekt. Avskrivning är i överensstämmelse med sättet att redovisa andra immateriella och materiella anläggningstillgångar

som inte har obegränsade nyttjandeperioder. Rådet är klara över svårigheterna att förutse förvärvad goodwill's nyttjandeperiod, men det bör inte hindra återinförande av avskrivning; rimliga approximationer är möjliga och upplysningar om dem skulle vara värdefulla för användare.

- FAR finner delfrågorna om återinförande av avskrivning så sammanhängande att de ger ett svar till hela frågan. De invänder mot att inte återinföra avskrivningar, det finns argument för och mot men tillämpning de senaste 15 åren visar allmänt att bolag redovisar stora belopp som goodwill istället för som immateriella tillgångar, bolag allokera goodwill till starka kassagenererande enheter och endast ett fåtal fall av redovisad värdenedgång har synts. Det finns också en enorm risk att internt skapad goodwill indirekt aktiveras när bolag undviker värdenedgång. FAR anser också att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas över tid och att det bäst återspeglas genom avskrivning; avskrivning säkerställer att utgiften för förvärvad goodwill kostnadsförs och att internt skapad goodwill i mindre utsträckning tas med i balansräkningen. Vissa gränser behöver sättas vad det gäller nyttjandeperiod, att förutse nyttjandeperiod med hög tillförlitlighet är svårt men bör inte hindra återinförande av avskrivning. FAR är till sist inte säkra på vilket antal år som skulle vara maximum men som exempel 20 år. Annars finns en risk att praxis slutar i lång tid, och problemet skulle bli detsamma som nu med bara värdenedgång.

De svarande förblir delade rörande huruvida avskrivning ska återinföras. Särskilt förespråkar de flesta upprättare och många nationella normgivare återinförande, och det finns en stark preferens för det hos olika intressenter i länder som Brasilien, Tyskland och Japan samt från svarande i Europa. Allmänt sett framfördes inga nya konceptuella eller praktiska skäl, men några svarande sade att begränsningarna i prövningen i praktiken gav nya praktiska bevis till stöd för återinförande. Några svarande pekade också på ökningen i företags goodwillsaldo.

Det fjärde ämnet är redovisning av immateriella tillgångar, skilda från goodwill, och de svenska svaren var:

- NRG håller inte med IASB utan anser att det vore bra, och förmodligen skulle öka jämförbarhet, om immateriella tillgångar inkluderades i goodwill i större utsträckning. Det finns en risk nu att särskiljningen görs godtyckligt. Eftersom de immateriella med bestämbar nyttjandeperiod skrivs av, bestäms i vilken utsträckning som immateriella redovisas för sig ofta utifrån ledningens preferenser, vilket är skadligt för rapporters jämförbarhet. Vidare anser NRG inte att informationsvärdet

”De flesta svarande instämde i IASB:s preliminära åsikt att inte utveckla förslag att i goodwill inkludera några separat identifierbara immateriella tillgångar, eftersom redovisningen för sig av dessa tillgångar ger användbar information.”

ökar genom särskiljning av vissa immateriella. Förvärvsanalysen är många gånger en artificiell övning, och den underliggande logiken av de särskilt redovisade immateriella är ofta svårt att förstå för användare. Slutligen skulle vad NRG anser inte ändras om goodwillavskrivning återinfördes; i så fall skulle behovet att särskilja immateriella vara ännu mindre.

- Rådet baserar sitt svar på att de anser att avskrivning av goodwill borde återinföras. Vad det gäller immateriella tillgångar skulle det leda till att distinktionen mellan immateriella tillgångar och goodwill blev mindre kritisk. Då de nuvarande reglerna baseras på icke-avskrivning anser Rådet att en översyn av redovisningen av immateriella tillgångar skulle vara givande, särskilt som vissa immateriella tillgångar, som varumärken, har ansetts ha en obegränsad nyttjandeperiod.
- FAR håller med om att inte utveckla ett förslag att tillåta vissa immateriella tillgångar att ingå i goodwill. Även om det ibland är svårt och dyrt att identifiera och värdera alla immateriella tillgångar är det relevant information. Om ytterligare poster läggs till goodwill kan den posten bli ännu mindre begriplig än idag. Givet att avskrivning återinförs är det mindre viktigt att särskilja immateriella tillgångar, men det är relevant, för att visa vilka slags tillgångar som förvärvas, och nyttjandeperioden för de olika tillgångarna kan skilja sig åt.

De flesta svarande instämde i IASB:s preliminära åsikt att inte utveckla förslag att i goodwill inkludera några separat identifierbara immateriella tillgångar, eftersom redovisningen för sig av dessa tillgångar ger användbar information. Emellertid kommenterade några att om avskrivning av goodwill återinförs bör IASB också, på nyttokostnadsgrunder, överväga att inkludera några separat identifierbara immateriella tillgångar. Om samma ansats för den efterföljande redovisningen tillämpas på både goodwill och dessa immateriella skulle det inte längre vara nödvändigt att redovisa dessa immateriella separat. Några svarande kommenterade att IASB skulle överväga

ett bredare projekt om immateriella tillgångar, som skulle försöka att samordna redovisningssätten för förvärvade och internt genererade immateriella tillgångar, för att skapa en jämn spelplan för de enheter som växer organiskt och de som växer huvudsakligen genom förvärv.

Beträffande projektets fortsättning beslutades vid IASB:s möte i september 2021 om vidare arbete med uppsättningen av upplysningar om företagsförvärv. Därtill med vissa aspekter på återföringen rörande den efterföljande redovisningen av goodwill, som om det är möjligt att göra en tillförlitlig uppskattning av goodwillens nyttjandeperiod och av mönstret för hur goodwill minskar. Slutligen arbete med de potentiella effekterna av att ta bort betydande belopp vid övergång till en avskrivningsbaserad modell, om IASB skulle återinföra avskrivning. Projektets inriktning ska övervägas vid ett framtida möte, arbetsplanen i januari 2022 är att under första halvåret diskutera dessa aspekter.

Så långt uppföljning av IASB:s diskussionsrapport och över till att Nämnden för svensk redovisningstillsyn i årsrapporten för 2021¹⁴ inte gjorde några noteringar om förvärv eller identifiering av immateriella tillgångar. De tog i sin granskning särskild hänsyn till: IAS 36 Nedskrivningar, goodwill, immateriella och materiella tillgångar (ett av ESMA:s prioriterade tillsynsområden). Nedskrivningar tog de ställning till två gånger, men vad som (inte) skrevs ned framgår inte. Rörande nedskrivningstester av goodwill noterade de oklarheter i vissa fall i ”information kring avgränsningen av kassagenererande enheter vid nedskrivningstesten av goodwill, liksom kopplingen till segment”.

I en sammanställning av Nämndens samtliga ställningstaganden fr.o.m. 2019 till och med nu 2022 fördelade på berörda standarder, motsvarande, är IFRS 3 inte med en enda gång. IAS 36 hamnar däremot visserligen inte på medaljplats men är med i tåten.

ESMA offentliggör inför varje års granskning av helårsrapporterna sina fokusområden. Inte vare sig inför granskningarna 2019, 2020 eller 2021 nämndes

IFRS 3. Inte heller vid granskningen 2022 av rapporterna för 2021 är IFRS 3 prioriterad, men man ska betänka att då kommer konsekvenserna av covid-19 att vara i fokus, tillsammans med klimatrelaterade ämnen och förväntade kreditförluster.¹⁵

IASB:s utkast Disclosure Requirements in IFRS Standards—A Pilot Approach behandlades av IASB, EAA och EFRAG vid ett möte 2021-07-01, och en studie av Niclas Hellman, tillsammans med Jordi Carens och Soledad Moya, framhölls¹⁶. De gjorde en genomgång av forskning om hur företag hade följt upplysningskrav, och ett av de särskilda områden som de studerade var företagsförvärv, goodwill och värdenedgång. En av forskningsinsatserna på det området hade dragit slutsatserna att upplysningar om goodwill fortfarande var ofullständiga och i stora drag heterogena, vilket indikerade låga nivåer av följsamhet. Ett betydande antal företags upplysningar om goodwill var endast återgivande av regler, utan ansträngning att förklara de företagsspecifika omständigheterna. Hellman med flera kom fram till att betydande frånvaro av följsamhet förekom under upplysningsansatserna i både IFRS 3 (principer på hög nivå understödda av specifika krav) och IAS 36 (bara specifika krav).

Eventuell svårighet att redovisa immateriella tillgångar leder över till en studie av Catalin Starica och Jan Marton¹⁷. Deras utgångspunkt är börsens minskade popularitet, i meningen en trendmässig nedgång i antalet noterade företag (såväl i USA som på Stockholmsbörsen). Nystartade företag som utvecklar kopierbara immateriella tillgångar har starka incitament att inte offentliggöra detaljer om sina tillgångar, till en stor grupp investerare på börsen. Vidare kan värdena av immateriella tillgångar med komplementaritet (varje sådan tillgång är användbar endast i kombination med andra tillgångar) vara svåra att kommunicera i offentlig information.

Starica och Marton fortsätter med att användbarheten för aktiemarknaden av redovisningen, som framförallt bidrar med att göra om kassaflöden till redovisade resultat via periodiseringar, minskar över tid men för högteknologiska företag (med ökande immateriella tillgångar) är det markant: för dem var under 1990-talet redovisat resultat mer användbart än kassaflöden men det motsatta gällde under 2010-talet¹⁸. Dock gäller den förändringen endast för resultatet som redovisas ”längst ner” men inte för EBITDA, som är konsekvent mer användbart än kassaflöden under hela perioden 1990-2020, för både hög- och lågteknologiska företag. (Den konkreta innebörden av användbarhet framgår inte men är förmodligen hur de olika resultatmåttens rörelser korrelerar med börskursens rörelse.) De avslutar med en tydlig signal till utvecklare av redovisningsregler: det är framförallt vissa typer av periodiseringar som gör

redovisningen mindre användbar för företag med stora immateriella tillgångar.

Huruvida nettoresultatets, men inte EBITDA:s, minskade användbarhet är ett argument för att så att säga förkorta resultaträkningen nerifrån i stället för uppifrån går Starica och Marton inte in på. IASB-ledamoten Ann Tarca tog i ett tal allmänt upp förhållandet mellan redovisningsinformation och börskurser och särskilt på vilka sätt som IASB angriper frågorna som ställs av dem som anser att redovisning har förlorat sin relevans¹⁹. Mot bakgrund av forskning som sägs visa ett växande gap mellan kapitalmarknadsindikatorer och finansiell information, särskilt redovisade resultat, nämnde hon några nya forskningsresultat som ger en annan syn. Beträffande redovisningsinformationens fortsatta relevans hänvisade hon till projektet Primary Financial Statements²⁰. I rapporten över (total)resultat kommer det att krävas fler delsummer och mer specifika klassificeringar av poster.

De uppfattningar som CFO:er²¹ har om goodwill-ansatsen endast vid värdenedgång jämfört med ansatsen avskrivning tog Silvia Ferramosca och Marco Allegrini reda på²². CFO:er föredrar ansatsen endast vid värdenedgång, då det mer trovärdigt återger ett företags finansiella och ekonomiska förhållanden. CFO:er har förtroende för revisorers förmåga att upptäcka godtyckliga nedskrivningar, vilket bekräftar deras preferens för ansatsen. Det finns ett positivt samband mellan sannolikheten att CFO:er föredrar ansatsen endast vid värdenedgång och att de studerat redovisning och finansiering. (Dock uppger Ferramosca och Allegrini som studiens första begränsning att CFO:er kan ha svarat genom att helt enkelt repetera vad de har lärt sig, utan att uttrycka sina verkliga uppfattningar.)

EFRAG, en verklig tankesmedja inom finansiell rapportering, har gett ut en diskussionsrapport om information om immateriella tillgångar²³. De tar ett brett och djupt grepp om ämnet men nästan enbart om delen internt skapade immateriella. En utgångspunkt är att vissa studier visar att relevansen av finansiella rapporter minskar, och den minskningen skulle kunna bero på att rapporter inte avspeglar information om immateriella tillgångar. I förbigående noterar de att vissa anser att redovisning av fler internt skapade immateriella tillgångar, och kanske färre immateriella tillgångar genom ett företagsförvärv, skulle vara ett sätt ta itu med minskningen. Andra anser dock att inkludering av immateriella tillgångar i goodwill skulle reducera information om vad förvärvaren har förvärvat. (Någon problematik med ännu större goodwillbelopp nämns inte.)

Duff & Phelps i Europa följde 2021 upp sina studier 2013 och 2020 av allmänna trender rörande värdenedgång i goodwill, över länder och branscher inom

”Slutligen om att vara regelivrare, och tankefiguren måste vara att rapporterande företag behärskar och tillämpar regelverken, och revisorer, som det står i ordboken, genomser noggrant att det går till så.”

den europeiska marknaden, genom att fokusera räkenskapsåren 2016-2020^{24 25}. Totala nedskrivningar av goodwill steg 2020, för tredje året i följd, med 49 % till 54,1 miljarder € (2019 med 18 %, från 2018, till 36,4 miljarder €), då covid-19 ledde till den värsta globala recessionen sedan andra världskriget. Också antalet nedskrivande bolag ökade, med 21 % från 2019 (med 7 % 2019 från 2018), och endast Spanien och Sverige hade färre nedskrivande 2020 än 2019. Totala nedskrivningsbeloppet i förhållande till total goodwill var 2,8 % (2019 1,9 %). Genomsnittligt belopp ökade med 23 % (med 11 % från 2018 till 2019), men de tio största nedskrivningarna 2020 svarade för strax över hälften av 54,1 miljarder € (2019 mer än två tredjedelar av totalbeloppet), vilket naturligtvis är viktigt att beakta vad det gäller genomsnittligt belopp. Viktigt i sammanhanget är även att spanska Banco Santander svarade för 10,1 av de 54,1. Utan den jättedskrivningen skulle den relativa nedskrivningen inte varit 2,8 % utan 2,3 %.

Starica och Marton noterade att för it-företag är det inga problem att vara på börsen ”när de är så etablerade att de dominerar sin marknad och därigenom får en monopolliknande ställning” men i övrigt är det slående i de skilda resonemangen att branschstruktur eller -dynamik inte nämns. Istället resonerar man utifrån det berörda företaget som *stand-alone*. Bladet från munnen tog däremot The Economist i en ledare om dynamiken för tech-jättarna, aldrig så stora förvärv eller immateriella investeringar garanterar en position som bibehåller dagens vinstnivåer²⁶. Förvärvaren i gemen må vara verksam i en bransch som inte är nära den dynamiken, men i varje fall många förvärv sker i det som i en artikel i Dagens industri kallas: en tydlig industriell logik²⁷. Alltså för att påverka förvärvarens position sin bransch.

Avslutning

Först som sist vill vi framhålla att det finns företag som såväl behärskar som tillämpar reglerna i IFRS 3 rörande identifiering av immateriella tillgångar och kraven på upplysningar, men det är nedslående, för oss som regelivrare, med försämringarna, i sextonde

året med IFRS 3. Vidare oroas vi av den lägsta relativa nedskrivningen, exklusive Telias, som vi funnit något år. Därtill väsentligt lägre än vad Duff & Phelps fann inom den europeiska marknaden.

Dock ska låga nedskrivningar kanske förstås utifrån att en makroekonomisk fas, som i stora drag gällt under hela tiden med *”impairment only”*, är slut eller går mot sitt slut, även bortseende från de händelser som timar när detta skrivs. En fas som präglats av extremt låga räntor, närmast försumbar inflation, stabila priser på rå- och insatsvaror, goda konjunkturer och fria flöden globalt. Begreppet stagflation tydliggör hur det inte varit de gångna decennierna. En studie i The Economist av första globaliseringseran från mitten av 1800-talet och in på 1900-talet belyser också eran i vår tid.

Slutligen om att vara regelivrare, och tankefiguren måste vara att rapporterande företag behärskar och tillämpar regelverken, och revisorer, som det står i ordboken, genomser noggrant att det går till så. Sedan ungefär seklets inledning finns därtill tillsynen, numera utövad av Nämnden för svensk redovisningstillsyn, som verkar ”för att börsbolagens rapportering ska hålla en hög kvalitet och en god jämförbarhet både inom Sverige och internationellt”. Sist men alls inte minst finns ESMA som ägnar sig åt *enforcement*, som enligt en ordbok betyder *”when someone in a position of power makes sure you follow the rules”*. Kraft eller makt att se till att reglerna följs.

BJÖRN GAUFFIN,
verksam vid Kanton AB

EK. DR SVEN-ARNE NILSSON,
verksam vid Deloitte och var adjungerad professor vid Linköpings universitet

Fotnoter

- 1) Samtliga svenska aktiebolag med aktier noterade på Stockholmsbörsen (OMX Nordic Exchange Stockholm) 2021-06-29, utom de som inte var noterade även 2020-12-31.
- 2) Alltså har vi exkluderat nio företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga.
- 3) Liksom i studierna av de föregående femton åren ovägda genomsnitt.
- 4) I Börsens rapport om övervakning av finansiell information under 2018 stod det att upplysningar ska lämnas för varje förvärv men att punkt B 65 tillåter sammanslagning av enskilt oväsentliga förvärv, men det stod inget om att egentlig förvärvsanalys inte behövs av oväsentliga förvärv. En förklaring om vad som anses som väsentligt förvärv borde, enligt Börsen, vara en mer företagsspecifik upplysning enligt IAS 1 p. 122.
- 5) Det står i kontrast mot att upplysningar ska lämnas för varje slag av immateriell tillgång, enligt IAS 38 *Immateriella tillgångar* p. 118.
- 6) Dock står det i "framvagnen": "PalabraApps®, som utvecklat SmartClinic samt diktering och automatiseringsverktyg med röstigenkänning speciellt för MOSAIQ. Detta verktyg gör det möjligt för läkare att diktera anteckningar och omvandla dem till strukturerade data. Läkare som använder automatiseringsverktyget sparar i genomsnitt 125 arbetstimmar per år, vilket ger mer tid till patienter. SmartClinic är en mjukvara för hantering av arbetsflödet inom onkologi, som förbättrar det kliniska arbetsflödet. Att använda dessa verktyg tillsammans ger en lösning som är större än summan av dess delar, vilket gör det möjligt för kliniker att bättre förstå var flaskhalsarna i processerna uppkommer".
- 7) Dock undersökte Björn Gauffin och Anders Thörnsten goodwillnedskrivningarna under 2008 och 2009, även då begränsade till 1-2% (trots mitt under finanskrisen): Gauffin, B., & Thörnsten, A. (2010). Goodwillnedskrivningar 2009, en svårbedömd historia. *Balans*, (8-9), 49-52.
- 8) IFRS. (2020). Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2022-01-12: Discussion Paper: Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment (comment period revised April 2020) (ifrs.org)
- 9) IFRS. (2021). Goodwill and Impairment. March 2021. Agenda ref 18A. Overview of the feedback on the Discussion Paper. Tillgänglig 2022-01-12: AP18A: Overview of the feedback on the Discussion Paper (ifrs.org)
- 10) Confederation of Swedish Enterprise. (2020-12-21). Business Combinations - Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2022-03-07: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27349_SofiaBildsteinHagbergConfederationofSwedishEnterprise_0_SEAGCommentletterDP2020_1BusinessCombinations.pdf
- 11) The Swedish Financial Reporting Board. (2020-11-30). Business Combinations - Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2022-03-07: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27153_LenaWalladinTheSwedishFinancialReportingBoard_0_RFRrs2020_07DiscussionPaperDP_2020_1BusinessCombinationsDisclosuresGoodwillandImpairment.pdf
- 12) The Institute for the Accountancy Profession in Sweden. (2020-12-01). Business Combinations - Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2022-03-07: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27175_ThereseAnderssonFAR_0_WordFARIASBDPBusCombDisclosuresGoodwillandImpairment.pdf
- 13) IASB använder kategorierna: nästan alla, de flesta, många, några och ett fåtal.
- 14) Nämnden för svensk redovisningstillsyn. (2022). Årsrapport Redovisningstillsyn 2021. Tillgänglig 2022-02-14: Microsoft Word - 2021_Årsrapport__MASTER_v5 (redovisningstillsyn.se)
- 15) ESMA. (2021). PUBLIC STATEMENT European common enforcement priorities for 2021 annual financial reports. ESMA32-63-1186. Tillgänglig 2022-01-13: www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/european-enforcers-target-covid-19-and-climate-related-disclosures
- 16) Hellman, N., Carens, J., & Moya Gutierrez, S. (2018). Introducing More IFRS Principles of Disclosure – Will the Poor Disclosers Improve? *Accounting in Europe*. May 2018. Tillgänglig 2022-02-14: Full article: Introducing More IFRS Principles of Disclosure – Will the Poor Disclosers Improve? (tandfonline.com)
- 17) Starica, C. & Marton, J. (2021). Är börsens minskade popularitet ett problem? *Organisation & Samhälle*. 2021/02. Tillgänglig 2022-02-14: Är börsens minskade popularitet ett problem? — Organisation & Samhälle (org-sam.se)
- 18) Det är väl ägnat att förvåna att det redovisade resultatet blivit så lite användbart, all den stund det resultatets direkta samband med utdelningsbara medel; utdelning är ju det ultimata kassaflödet för aktieägarna.
- 19) Tarca, A. (2018-08-16). Check the numbers: Accounting information still matters to you, me and investors around the world. Tillgänglig 2022-02-20: IFRS - Check the numbers: Accounting information still matters to you, me and investors around the world
- 20) Projektet pågår och nästa milsten blir en ny standard. IASB diskuterade vid mötet i januari 2022 ledningars egna resultatmått. Projektets status tillgängligt 2022-02-20: IFRS - Primary Financial Statements
- 21) En av forskarnas 1 712 kontakter på LinkedIn bjöds in att svara på en enkät, och 352 svarade, endast CFOer på företag som upprättar koncernredovisningar med goodwill (289 enligt IFRS och 63 enligt US-GAAP).
- 22) Ferramosca, S. & Allegrini, M. (2021). Impairment or amortization of goodwill? An analysis of CFO perceptions of goodwill accounting. *European Management Journal*. March 2021. Tillgänglig 2022-02-14: (20) Impairment or amortization of goodwill? An analysis of CFO perceptions of goodwill accounting | Request PDF (researchgate.net)
- 23) EFRAG (2021). Discussion paper Better Information On Intangibles Which is the best way to go? Tillgänglig 2022-02-16: Download (efrag.org)
- 24) Duff & Phelps. (2021). 2021 European Goodwill Impairment Study. Tillgänglig 2022-01-20: 2021-european-goodwill-impairment-study.pdf (duffandphelps.com)
- 25) De studerar bolag som ingår i STOXX® Europe 600 Index, särskilt bolag i följande index: franska CAC 40, tyska DAX, italienska FTSE MIB, spanska IBEX 35 och brittiska FTSE 100.
- 26) The Economist. (2022-01-22). Supersized ambitions America's tech giants are spending heroic sums in an effort to stay on top, p. 10.
- 27) Dagens industri. (2022-01-08). Miljardaffärer på rekordnivå.
- 28) The Economist. (2022-02-26). Studying how the first era of globalisation ended could help preserve the second, p. 65.